

Д-р Елеонора Серафимовска
eleonora@isppl.ukim.edu.mk

Д-р Маријана Марковиќ
marijana@isppl.ukim.edu.mk

ОПИС НА ТЕСТОТ НЕО ПИ-3

Оригинален назив на психолошкиот тест на личност:
НЕО - PI-3

Автор/и на оригиналниот тест:
Paul T. Costa и Robert R. McCrae

Издавач на оригиналната верзија на тестот:
PAR

16204 N. Florida Ave
Lutz, FL 33549
www.parinc.com

Назив на адаптираниот психолошки тест на личност:
НЕО ПИ 3-МК

Автори на локалната адаптација:
Доц. Д-р Елеонора Серафимовска и Доц. Д-р Маријана Марковиќ
Психолошка Лабораторија
Универзитет “Св. Кирил и Методиј”, Скопје
Институт за социолошки и политичко - правни истражувања

КРАТОК ОПИС НА ОРИГИНАЛНИОТ ПСИХОЛОШКИ ТЕСТ

НЕО ПИ (оригинално NEO PI) Инвентарот е сеопфатна и детална проценка на личноста на адолесцентите и возрасните (17+), базиран на пето-факторскиот модел на личност (оригинално: Five Factor model of personality FFM). Овој инструмент е најшироко прифатен психолошки тест за испитување на пето-факторскиот модел на личност и доживел неколку ревидирани верзии. Во моментот, најновата е НЕО ПИ-3 (оригинално NEO-PI-3).

НЕО ПИ-3 е стандарден тест за проценка на петте личносни димензии. Освен што ги мери петте основни димензии на личност, НЕО ПИ-3 дава увид во шест аспекти кои ја дефинираат секоја поединечна димензија.

Задржувајќи ја релијабилноста и валидноста на НЕО ПИ-Р (оригинално NEO PI-R), НЕО ПИ-3 дефинира нови нормативни податоци. Триесет и седум ајтеми од НЕО ПИ-Р се ревидирани или изменети со цел намалување на влијанието на нивото на едукација на личноста која се проценува и адаптирање на инструментот, поточно негово прилагодување кон помладите иситаници или пак возрасни на пониско образовно ниво (McCrae and Costa, 2010).

КРАТКА ИСТОРИЈА НА ТЕСТОТ

Во 70-тите, Costa и McCrae истражувале како личноста се менува со возраста, па во оценките на учесниците во Нормативна студија за стареење биле вклучени поголем број инвентари на личност (Bell, Rose & Damon, 1972). Авторите известуваат дека во потрага по факторијално анализирани особини на личноста, тие ги откриват трите важни карактеристики на *Невротичност* (оригинално Neuroticism), *Екстровеизија* (оригинално Extraversion) и *Отвореност* да се доживеат различни искуства (оригинално Openness to experience), па првата верзија на НЕО ги вклучува само овие три фактори.

Во подоцнежните студии, Costa и McCrae препознаваат уште два фактори: *Согласност/Прифаќање* (оригинално Agreeableness) и *Совесност* (оригинално Conscientiousness) и во 1985 година го објавуваат својот прв прирачник за НЕО (NEO), во кој биле вклучени сите пет фактори. Проценката, исто така вклучувала шест аспекти (потскали) за трите оригинални фактори. Како истражувањата започнале да се акумулираат во насока дека петте фактори овозможуваат адекватно широка примена, така се појавила и потребата за подетални проценки на личноста. Во 1992 Costa и McCrae го објавуваат прирачникот за ревидираниот НЕО (NEO manual) кој опфаќал по

шест аспекти (потскали) за секој поединечен фактор/димензија- 30 вкупно (McCrae and Costa, 1992).

Од средината до крајот на 90-тите години, Costa и McCrae стануваат свесни дека некои тврдења во тестот (ајтеми) на ревидираната НЕО (НЕО ПИ-Р) биле “застарени” или премногу тешки за да ги разберат учесниците во истражувачките студии. Истражувањата, исто така, почнале да покажуваат дека ревидираната НЕО има потенцијал да се користи со адолесценти и деца на возраст од 10 години. Оваа можност довела Costa и McCrae да го администрираат НЕО ПИ-Р на над 1900 средношколците во 2002 година. Примерокот издвоил 48 “проблем” ајтеми: ајтеми кои тешко се разбираат и/или ајтеми со ниска ајтем тотал корелација. Биле конципирани алтернативни ајтеми и администрирани на нов примерок испитаници. Од оригиналните 48 “проблем” ајтеми, 37 биле подобрени во однос на јасност и/или ајтем тотал корелација. Оттаму, Costa и McCrae ја објавуваат најновата верзија на инвентарот НЕО, а тоа е денес познатата НЕО ПИ -3 во 2005 година во која беа вклучени ревидираните 37 ајтеми. (De Fruyt et al, 2009)

ДИМЕНЗИИ И АСПЕКТИ НА НЕО ПИ-3

НЕО ПИ-3 е концизна мерка на петте главни димензии (карактеристики, домени) на личноста, како и на шесте црти или аспекти кои ги дефинираат сите димензии. Земени заедно, петте сумирани скали за петте димензии и 30-те потскали на НЕО ПИ-3, овој инструмент со право е оквалификуван како најсеопфатна и најдетална проценка на нормалната возрасна личност.

НЕО ПИ-3 има своја широка и корисна примена во советувањето, клиничката психологија, психијатријата, психологијата на здравје, стручното советување и индустриската/организациска психологија, едукациската психологија и доменот на истражување на личноста.

ДИМЕНЗИИ НА НЕО ПИ-3

Петте димензии на НЕО ПИ-3 се:

- Невротизам (Н или кратенка од оригиналот: N од Neuroticism) - се однесува на хронично ниво на емоционално приспособување и нестабилност. Висок скор на Н идентификува лица кои се склони кон психолошки стрес.
- Ектровертност (кратенка од оригиналот: E од extraversion) - се однесува на количината и интензитетот на склопот на интерперсоналните интеракции,

ниво на активност, потребата за стимулација и капацитет за радост. Висок скор на Е идентификува лица кои имаат тенденција да бидат активни, зборлести, лица ориентирани кон оптимизам, забава и љубов.

- Отвореност кон доживување на нови искуства, (кратенка од оригиналот: О од Openness) - се однесува на активно барање на искуствата кои личноста со задоволство сака да ги доживува. Висок О ги идентификува лицата кои се љубопитни, креативни и подготвени да се забавуваат, лица кои постојано имаат нови идеи и неконвенционални вредности.

- Соработливост (кратенка од оригиналот: А од Agreeableness) - се однесува на видовите на интеракции на поединецот и претпоставува еден континуум од сочувство до антагонизам. Висок скор на С идентификува лица кои имаат тенденција да бидат “со меки срца” (оригинално softhearted), добра нарав и карактер, лица што веруваат на други, лица што простуваат и што се алтруистички настроени. Накратко, тоа се лица просоцијално насочени.

- Совесност (кратенка од оригиналот: С од Conscientiousness) - оценува степен на само-организација, истрајност, самоконтрола, мотивација кон одредена цел. Висок скор на С идентификува лица кои имаат тенденција да бидат организирани, вредни, само-мотивиращки, точни, коректни, амбициозни и истрајни лица на кои другите можат да се потпрат.

Следи опис на димензиите и аспекти на петтофакторскиот модел на личноста (според Džamonja, 1999)

Табела 1. Димензии и аспекти на Петтофакторскиот модел на личноста

Димензии и аспекти на димензии	Знак	Основни содржини на аспектите на димензиите
НЕВРОТИЦИЗАМ	Н	
Анксиозност	Н1	страв, загриженост, напнатост
Хостилност (непријателство)	Н2	чувство на гнев, фрустрираност, иритираност и огорченост
Депресија	Н3	чувство на вина, тага, беспомошност и осаменост
Вознемирувачка окупираност со себе	Н4	срам, вознемиреност, непријатност во контактот со другите луѓе, чувствителност на оговарање, тенденција кон чувството на инфериерност
Импулсивност	Н5	неможност да се контролираат импулсите и нагоните
Вулнерабилност	Н6	чувствителност на стрес, слаб капацитет
ЕКСТРОВЕРТНОСТ	Е	

Топлина	E1	емоционалност, пријателска настроеност, лесно формирање на емотивни врски, наклонетост према другите луѓе
Желба за дружење	E2	желба за дружење, тенденциозност да се биде опкружен со други
Самоувереност	E3	доминација, сила, социјален раст
Активитет	E4	брзо темпо, со енергија исполнети движења, тенденција постојано нешто да се прави
Потрага за возбуда	E5	желба за возбуда и стимулација
Позитивни емоции	E6	тенденција да се почувствуваат позитивни емоции како што се: радост, среќа, љубов и возбудување
ОТВОРЕНОСТ	O	
Фантазија	O1	жива имагинација, чести дневни фантазии како начин на креирање на интересен внатрешен свет
Естетика	O2	наклонетост кон убавото и уметноста
Чувства	O3	рецептивност на сопствените емоции, вреднување и длабоко проживување на искуството
Акција	O4	желба да се пробаат различни активности, преференција на ново
Идеи	O5	интелектуална љубопитност, отвореност на умот, желба за нови неконвенционални идеи
Вредности	O6	отвореност кон нови вредности, спремност за преиспитување на социјалните, политичките и религиозните вредности
СОРАБОТЛИВОСТ	A	
Доверба	A1	верување дека другите луѓе се чесни и добронамерни
Искреност	A2	искреност, чесност, честитост
Алтруизам	A3	активна грижа за доброто на другите, несебичност, подготвеност да им се помогне на другите
Попустливост	A4	инхибиција на агресивност, почитување на другите, тенденција да се прости и заборава, благост и добронамерност
Скромност	A5	скромност, повлеченост
Благ темперамент	A6	симпатија и грижа за другите, нагласување на хуманите аспекти на социјалната политика
СОВЕСНОСТ	C	
Компетенција	C 1	чувство на сопствена ефикасност, сила, способност, доверба во себе
Ред	C 2	чистост, уредност, добра организираност

Должност	С 3	однесување водено од чувството на должност, доследно прифаќање на етичките принципи и скрупулозно исполнување на моралните обврски
Тежнение кон постигнување	С 4	високо ниво на аспирација, спремност напорно да се работи за да се постигне определена цел
Самодисциплина	С 5	способност да се почне и да се истрае во работата и покрај досада или потешкотии; самомотивација во цел на завршување на започната работа
Промисленост	С6	диспозиција внимателно да се промислува пред да се тргне во акција

ФОРМИ НА ТЕСТОТ/БОДУВАЊЕ/АДМИНИСТРАЦИЈА

НЕО ПИ-3 е достапен во две форми (McCrae and Costa, 2010):

- Форма С (Образец) од оригиналот S, наменет за самопроценка (Self reported), соодветна за употреба од страна на возрасни мажи и жени, вклучувајќи ги и поединците од студентската популација.
- Форма Р (Образец) од оригиналот R, наменет за набљудување од страна на стручно лице или некој близок на испитаникот, напишана во трето лице. Се користи како алтернативна мерка или како додаток на самопроценките од возрасни клиенти.

Секоја форма содржи 240 ајтеми (тврдења, ставки) и 3 ајтеми за проверка на начинот на одговарање (овие ајтеми се издвоени). Секоја форма содржи пет скали (за петте димензии), а секоја скала содржи по 6 потскали за посебните аспекти на димензиите (за цртите на личност). Секоја ставка, секој ајтем се одговара на 5-то степен скала од Ликертов тип.

Тестот може да се администрира и во хартиена форма и електронски на web апликација.

Просечно време потребно за пополнување на еден тест е 30-40 минути.

КЛАСИФИКАЦИЈА НА ТЕСТОТ НЕО-МК

Вид на тестот:

Тест на личност, Инвентар на личност (ИЛ)

Категорија:

Б (В во латинично писмо)

Главна примена:

Проценка на интегритетот на личноста

Опсег на примена:

Широк опсег на примена

Таргет популација:

Адолесценти и возрасни;

Оваа форма е соодветна дури за луѓе на помало образовно ниво

Начин на задавање на тестот:

Електронско задавање: контролирано задавање во присуство на квалификуван администратор. Влез одобрен само со корисничко име и лозинка.

Задавање во хартиена форма (хартија - молив): контролирано задавање од страна на квалификувано професионално лице за задавање психолошки тестови

Приказ на резултати на самиот корисник:

Графички приказ во форма на профил;

Податоците се трансформираат на Т-скала (каде $M=50$ а $S=10$)

Наративен приказ на личноста- краток приказ, лесно разбирлив и прилагоден на корисниците.

Осетливост на контруктот на контекстот:

Интензитетот на димензиите и потдимензиите осетлив на контекстот (културен)

Заснованост на тестот:

Теоретска-петтофакторски модел на личност